

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Zbigniew Kapiński (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Kołodziejcki

SSN Ryszard Witkowski

w sprawie **J. A. (A.) i S. P. (P.)**

oskarżonych z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 20 § 2 i art. 56 § 1 k.k.s. w zb. z art. 62 § 2 w zb. z art. 61 § 1 w zw. z art. 7 § 1 i art. 6 § 2 k.k.s. w zb. z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 20 § 2 w zb. z art. 62 § 2 w zb. z art. 61 § 1 w zw. z art. 7 § 1 i w zw. z art. 6 § 2, art. 7 § 1 i w zw. z art. 6 § 2 i art. 9 § 3 k.k.s.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 4 czerwca 2024 r.,

skargi oskarżyciela publicznego

na wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 11 grudnia 2023 r., sygn. akt X Ka 841/23

uchylający wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie

z dnia 5 lipca 2023 r., sygn. akt V K 259/20

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie, wyrokiem z dnia 5 lipca 2023 r., V K 259/20, uznał oskarżonych J. A. i S. P. za winnych popełniania czynów określonych w art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 20 § 2 i art. 56 § 1 k.k.s. w zb. z art. 62 § 2 w zb. z art. 61 § 1 w zw. z art. 7 § 1 i art. 6 § 2 k.k.s. w zb. z art. 18 § 3 k.k. w zw. z art. 20 § 2 w zb. z art. 62 § 2 w zb. z art. 61 § 1 w zw. z art. 7 § 1 i w zw. z art. 6 § 2, art. 7 § 1 i w zw. z art. 6 § 2 i art. 9 § 3 k.k.s. i wymierzył oskarżonym kary po roku pozbawienia wolności, warunkowo zawieszając wykonanie kary w odniesieniu do oskarżonego S. P. na okres próby 2 lat, oraz kary grzywny: w odniesieniu do oskarżonej J. A. w wymiarze 500 stawek dziennych, przy ustaleniu wysokości jednej stawki na 100 zł, a w odniesieniu do oskarżonego S. P. w wymiarze 50 stawek dziennych grzywny, przy ustaleniu wysokości jednej stawki na 200 zł. Sąd nałożył także na oskarżonego S. P. obowiązek uiszczenia uszczuplonej należności publicznoprawnej w kwocie 27.572,57 zł w terminie 3 lat.

Sąd Okręgowy w Warszawie, wyrokiem z dnia 11 grudnia 2023 r., sygn. akt X Ka 841/23, uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Choć apelacja w tej sprawie została wniesiona jedynie przez obrońcę oskarżonej i to tylko w części dotyczącej orzeczenia o karze, Sąd Okręgowy – na podstawie art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k. – uchylił wyrok także w zakresie rozstrzygnięcia o winie, a na podstawie art. 435 k.p.k. – w całości w odniesieniu do oskarżonego S. P., który wyroku Sądu Rejonowego w ogóle nie zaskarżył. Sąd odwoławczy wskazał, że kara pozbawienia wolności, którą orzeczono wobec obojga oskarżonych nie była możliwa – przy uwzględnieniu treści przepisów intertemporalnych i stanu prawnego obowiązującego w dacie popełnienia czynów – do wymierzenia, albowiem w stanie prawnym z chwili popełnienia przestępstw skarbowych kara taka nie była przewidziana w ustawowym zagrożeniu za czyny opisane w art. 62 § 2 k.k.s.

Skargę na powyższy wyrok wniósł oskarżyciel publiczny, zaskarżając go w całości na niekorzyść obojga oskarżonych, w której wyrokowi Sądu Okręgowego zarzucił naruszenie art. 437 § 2 k.p.k. poprzez uchylenie wyroku Sądu Rejonowego

dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie z dnia 5 lipca 2023 r. sygn. akt V K 259/20 i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania na skutek błędnego uznania, że zachodzi podstawa do takiego rozstrzygnięcia określona w art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. w postaci bezwzględnej przesłanki odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k., podczas gdy taka przyczyna w tej sprawie w istocie nie wystąpiła. Podnosząc ten zarzut, prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesiona skarga jest oczywiście zasadna, co musiało skutkować uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Już na wstępie zasygnalizować trzeba, że bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w art. 439 § 1 k.p.k. (także w związku z treścią art. 113 § 1 k.k.s.) może stać się podstawą wydania wyroku kasatoryjnego (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.) tylko w odniesieniu do tej części albo całości wyroku sądu pierwszej instancji, która dotknięta jest tego rodzaju uchybieniem. To, czy całe orzeczenie czy też tylko jego część będzie dotknięta bezwzględną przyczyną odwoławczą uzależnione będzie od istoty uchybienia stanowiącego taką przyczynę odwoławczą, a także od tego, czy dotknięty nim wyrok został wydany w sprawie niezłożonej przedmiotowo i podmiotowo (jeden oskarżony, jeden czyn) czy w sprawie złożonej podmiotowo lub przedmiotowo (więcej niż jeden oskarżony lub więcej niż jeden czyn). Uchybienia określone w art. 439 § 1 pkt 1-2 i 6 k.p.k. będą więc zawsze dotyczyły całego wyroku, niezależnie od charakteru sprawy. Naruszenie właściwości sądu wyższego rzędu (art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k.) i naruszenie właściwości sądu powszechnego lub szczególnego (art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k.) będą zawsze dotyczyły tych przedmiotowych rozstrzygnięć w wyroku (co do poszczególnych czynów), w których doszło do naruszenia właściwości sądu (wyższego rzędu, powszechnego lub szczególnego). Natomiast bezwzględne przyczyny odwoławcze wskazane w art. 439 § 1 pkt 8 i 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 5-11 k.p.k. związane są z ujemnymi przesłankami procesowymi i odnoszą się do przypisanego czynu albo określonego oskarżonego (podobnie, jak przyczyny

odwoławcze określone w art. 439 § 1 pkt 10 i 11 k.p.k.). Dlatego też w sprawach złożonych przedmiotowo (więcej niż jeden czyn) lub podmiotowo (więcej niż jeden oskarżony) zakres orzekania w związku z którąś z tych bezwzględnych przyczyn odwoławczych powinien obejmować tylko ten czyn albo tego oskarżonego, co do którego uchybienie takie zaistniało (por. D. Świecki (w:) D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, LEX/el. 2024, teza 1 do art. 439; J. Matras (w:) K. Dudka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, LEX/el. 2023, teza 3 do art. 439).

Nieco inaczej wygląda kwestia uchybień określonych w art. 439 § 1 pkt 5 i 7 k.p.k., gdyż dotyczą one poszczególnych (punktowych) rozstrzygnięć wyroku, niezależnie od tego, czy wyrok został wydany w sprawie prostej czy złożonej (przedmiotowo lub podmiotowo). Pierwsze z uchybień występuje jedynie w części dotyczącej orzeczenia o karze lub innym środku i nie rozciąga się na orzeczenie o winie. Drugie uchybienie może wystąpić zarówno w części dotyczącej orzeczenia o winie, jak i części dotyczącej orzeczenia o karze lub innym środku. Jeżeli wystąpiło w tej ostatniej, to podobnie jak bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k. będzie pozwalała sądowi odwoławczemu na orzekanie poza granicami zaskarżenia i podniesionych zarzutów, ale jedynie w tym punktowym zakresie, nieobjmującym rozstrzygnięcia o winie.

Zatem, **jeżeli sąd pierwszej instancji orzekł karę albo inny środek nieznane ustawie, to art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k. nakazuje sądowi odwoławczemu, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, uchylenie orzeczenia w tej właśnie części, nie stanowiąc jednocześnie podstawy do uchylenie orzeczenia w zakresie szerszym, a więc rozstrzygnięcia o winie.** Z tego właśnie powodu zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie narusza art. 437 § 2 k.p.k. w zakresie, w jakim uchylony wyrok Sądu Rejonowego także w części dotyczącej orzeczenia o winie z powołaniem się na art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k., podczas gdy bezwzględna przyczyna odwoławcza określona w tym przepisie nie dawała ku temu jakichkolwiek podstaw.

Powyższe uchybienie nie stało się jednak przedmiotem zarzutu we wniesionej skardze, a to najpewniej z tego powodu, że skarga stawia zarzut dalej idący,

wskazujący na to, że w niniejszej sprawie w ogóle nie wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza w postaci orzeczenia kary nieznanej ustawie (art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k.). Zarzut ten jest zasadny, co musiało skutkować uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W pierwszej kolejności wskazać jednak trzeba, że rację ma Sąd odwoławczy, wskazując, że punktem odniesienia dla oceny czy orzeczona kara lub inny środek nie są znane ustawie nie jest cały system szeroko rozumianego prawa karnego, a jedynie ta ustawa karna (szeroko rozumiana), która stała się podstawą przypisania odpowiedzialności karnej oskarżonemu (zob. T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 1484, P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2011, t. 2, s. 839, D. Świecki, *op. cit.*, teza 51 do art. 439, odmiennie Z. Muras, *Bezwzględne przyczyny odwoławcze w polskim procesie karnym*, Warszawa 2004, s. 117-118, S. Zabłocki (w:) R. A. Stefański, S. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2004, t. 3, s. 168, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1970 r., VI KZP 55/70, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1989 r., V KRN 267/89). Oznacza to, że **w wypadku zmiany ustawy karnej po popełnieniu czynu zabronionego podstawą do ustalenia, czy orzeczono karę lub inny środek nieznany ustawie (art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k.) jest ta z ustaw karnych pozostających w kolizji czasowej, która została wybrana na podstawie przepisów intertemporalnych (art. 4 § 1 k.k., art. 2 § 1 k.k.s., art. 2 § 1 k.w.)** (zob. J. Matras, *op. cit.*, teza 16 do art. 439).

Pojęcie kary lub innego środka nieznanych ustawie (art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k.) należy odnosić, wbrew błędnemu zapatrywaniu sądu odwoławczego, nie do ustawowego zagrożenia karą w przepisie karnym typizującym przestępstwo albo przestępstwo skarbowe przypisane oskarżonemu, ale do katalogu kar, określonego w ustawie karnej będącej podstawą skazania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 1987 r., V KRN 267/89; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 września 2004 r., II KK 99/04; z dnia 12 września 2006 r., II KK 225/06; D. Świecki, *op. cit.*, teza 49 do art. 439). Chodzi tu bowiem o kary lub

inne środki w ogóle nieprzewidziane w ustawie, a więc o takie, które nie są ujęte w ustawowym katalogu kar czy innych środków (zob. J. Matras, *op. cit.*, teza 16 do art. 439). **Jeżeli więc orzeczono karę co do rodzaju albo co do jej wymiaru nieprzewidzianego w ramach ustawowego zagrożenia karą określonego w przepisie części szczególnej kodeksu, która to kara jest jednak przewidziana w katalogu kar, to w takiej sytuacji błędne zastosowanie prawa materialnego może być postrzegane wyłącznie jako względna przyczyna odwoławcza określona w art. 438 pkt 1a k.p.k., a nie jako bezwzględna przyczyna odwoławcza wskazana w art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k.**

W tym kontekście wskazać należy, że stanowiący podstawę wymiaru kary art. 62 § 2 k.k.s. w dacie popełnienia czynów, a więc w roku 2013, w ustawowym zagrożeniu karą przewidywał jedynie możliwość orzeczenia kary grzywny wymiarze do 240 stawek dziennych. Niemniej jednak, w art. 22 § 1 Kodeksu karnego skarbowego w brzmieniu obowiązującym w 2013 r. określającym katalog kar za przestępstwa skarbowe ustawodawca przewidział także karę pozbawienia wolności (pkt 3), która została orzeczona wobec obojga oskarżonych. Stąd, w świetle tego, co powiedziano wyżej, o ile orzeczenie kary pozbawienia wolności stanowiło naruszenie prawa materialnego art. 62 § 2 k.k.s. (w brzmieniu obowiązującym w 2013 r. – Dz. U. z 2013 r., poz. 186) w zw. z art. 2 § 1 k.k.s., o tyle żadną miarą nie stanowiło bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 5 k.p.k.

Sąd Okręgowy w Warszawie, ponownie rozpoznając sprawę w postępowaniu odwoławczym, uwzględni powyższe zapatrywania, oceniając, czy wskazane naruszenie możliwe jest do uwzględnienia poza zakresem zaskarżenia i podniesionych zarzutów, także w odniesieniu do oskarżonego S. P. .

Mając na uwadze powyższe, orzeczono jak w wyroku.

[J.J.]

[ms]

